

Z odborné literatury

Aschermann M. Rozhovor s Jiřím Widimským. Cesta za poznáním srdce. Praha: Galén 2006. 276 stran. ISBN 80-7262-367-4.

Další z řady úspěšných biografí vynikajících českých lékařů z vydavatelského domu Galén, tentokrát o nestorovi české kardiologie profesoru MUDr. Jiřím Widimském, DrSc. Tato biografie je pojata velmi originálně, jde o dialog mezi kardiologem profesorem Aschermannem, který klade laskavé a inteligentní otázky a „biografovaným“ ochotně odpovídajícím profesorem Widimským. Výsledné svědectví o subjektu biografie opět ukazuje známou pravdu, že u člověka často známe jen jednu jeho tvář. U profesora Widimského to může být tvář přísného examinatora a šefa pracoviště, světově proslulého kardiologa s řadou mezinárodních uznání a funkcí. A najednou vidíme mladého Widimského jako přeborníka v závodech na double kanoi, studenta s mimořádným nadáním pro jazyky, širokým zájmem o hudbu a kulturu obecně. Člověka Widimského jako laskavého a pečujícího syna – vyzařuje to z pasáží zповědi, ve kterých se hovoří o jeho rodičích. Widimského jako otce dvou mimořádně úspěšných synů – v historii medicíny

snad jedinečné pokračování dětí v oboru, ve kterém vynikl jejich tatínek.

Z biografie vystupuje do popředí jeho smysl pro suchý anglosaský typ humoru.

Pak je to vlastní odborná kariéra – nejprve nemocnice v Karlových Varech a od roku 1951 Weberův a Brodův Ústav pro choroby oběhu krevního. Následuje IKEM a katedra IPVZ.

Druhým domovem se mu stává Švédsko, kde opakovaně pobýval na dlouhodobých studijních pracovních pobytech. Výpovědi o odborné činnosti Widimského jsou vždy dokumentovány i citacemi publikací, vytvořených v popisované životní periodě. Okruhy jeho odborné činnosti jsou četné – vzpomenu namátkově juvenilní hypertenzi, cor pulmonale, nejružnější aspekty plicní cirkulace aj. Obdivuhodná je vědecká invence a mimořádná píle Widimského, která pokračuje až do vysokého věku. V tomto ohledu se stává jeho biografie stimulující inspirací k činorodému životu. Je zásluhou profesora Aschermannna, že formuloval otázky tak, aby nejen pokrýly jednotlivé periody života profe-

sora Widimského, ale ukázaly i jeho životní élan vitale – schopnost vyrovnat se s úskalími a příkořími života, nemocemi a zůstat stále vědecky tvořivým lékařem a pedagogem.

Originální je reflexe osobnosti profesora Widimského ve vzpomínkách spolupracovníků, žáků, synů a pacientů. Jde o velmi zajímavé doplnění vlastní biografie.

Budiž oběma kardiologům – Widimskému a Aschermannovi – díky za tuto knihu. Vždy jsme záviděli české kardiologii její osobnosti. Díky jim má tento obor mezinárodní postavení, které mu právem náleží. Kniha o profesoru Widimském je toho dokladem. Je potěšením číst o někom, kdo naplnil svůj živo tak bohatě jako on!

Je třeba pochválit i nakladatelství Galén za tradičně vysokou úroveň úpravy vydané monografie.

prof. MUDr. Karel Trnavský, DrSc.

www.ipvz.cz

e-mail: trnavsky@ipvz.cz

Doručeno do redakce: 4. 11. 2006

Nicholls A, Wilson I. Perioperační medicína. Praha: Galén 2006. 370 stran. ISBN 80-7262-320-6.

Čtenářům se dostává do rukou učebnice přeložená z anglického originálu, která se zabývá bezprostředním perioperačním obdobím. Jen ve Fakultní nemocnici u svaté Anny v Brně je průměrně operováno 14 000 až 15 000 pacientů ročně. Vzhledem k tomuto faktu a prudkému rozma-

chu operačních oborů, včetně anesteziologie a intenzivní medicíny v posledních letech, se proto jedná o učebnici značně aktuální. Problematika je zaměřena především na komorbiditu pacientů přicházejících k operačnímu výkonu, z toho plynoucích rizik a jejich management, a tedy vhodná

pro chirurgy i další odbornosti, jako je anesteziologie, interna a další.

Učebnice obsahuje 52 kapitol rozdělených do 3 samostatných, ale rozsahem vyvážených částí.

První blok obsahuje 23 kapitol a je věnován obecné interní problematice s užším vztahem k perioperační

mu období, jako např. doporučení profylaxe tromboembolie, nauzey a zvracení, terapie akutní bolesti atd.

Druhá část popisující perioperační péči o nemocné s chronickým onemocněním obsahuje 10 kapitol členěných dle jednotlivých orgánových systémů. Kardiovaskulární systém představuje nejčastější orgán komplikující chirurgický výkon a zvyšuje perioperační morbiditu až o 25–50 %. Je mu tedy logicky věnována největší kapitola této části o rozsahu 23 stran.

Poslední část učebnice je věnována akutním kritickým komplikacím nejčastěji se vyskytujících u chirurgického pacienta. Kapitola 35 Rozpoznání těžce nemocných chirurgických pacientů a jejich terapie vychází z původního australského konceptu „Medical Emergency Team“ a odvolává se na spoluzakladatele tohoto konceptu profesora Kena Hillmana z Liverpool Hospital v Sydney. Principem je časná detekce kriticky ohrožených pacientů a jejich včasná intenzivní péče ještě před rozvojem multiorgánového selhání. Řada kapitol v této pasáži je věnována nato-

lik závažným a komplexním problémům (akutní pooperační hypertenze, akutní arytmie, akutní selhání ledvin), že by zasloužily mnohem větší rozsah, než umožňuje prostor této publikace.

K silným stránkám knihy patří fakt, že do ní přispělo 26 autorů, převážně chirurgů a anesteziologů, ale i experti z mnoha dalších oborů s úzkým vztahem k perioperačnímu období (včetně hematologie, mikrobiologie, nefrologie a dalších).

Za jednu z nevýhod pro české čtenáře je možné považovat některé zvláštnosti typické pro Velkou Británii. Například zpráva o národním šetření perioperačních úmrtí a následná doporučení uvedená v kapitole 5 jsou do značné míry specifické pro podmínky země vzniku publikace. Na druhé straně základní myšlenka a princip je nepochybně podnětný a inspirující k vytvoření obdobného šetření i v českých podmínkách. Rovněž nelze položit rovnítko mezi organizací práce a hierarchií lékařského stavu v českém a britském zdravotnictví. Vzhledem k závažnosti

probíraných témat by bylo ideální zvětšit rozsah většiny zásadních kapitol (např. kapitoly 11 Předoperační optimalizace u vysoce rizikových pacientů atd).

Ústřední záměr knihy, konzistentně informovat o komplikované perioperační problematice pacientů přicházejících k chirurgické intervenci, se prolíná do každé kapitoly učebnice a byl víceméně splněn. Kniha je výstižná, ale značně stručná. Největší profit tak přinese především studentům medicíny a mladým začínajícím lékařům v tréninku, kterým umožní rychlou rekapitulaci základních vědomostí. Tato publikace je výjimečná svým tématem, jemuž se mnoho českých knih nevěnuje. Svým rozsahem a čtivostí ji však předčí řada jiných, převážně anglicky psaných monografií, dostupných na českém trhu.

prim. MUDr. Martin Pavlík, Ph.D.

www.fnusa.cz

e-mail: martin.pavlik@fnusa.cz

Doručeno do redakce: 21. 11. 2006

Ivanová K. Základy etiky a organizační kultury v managementu zdravotnictví. Brno: NCO NZO 2006. 240 stran. ISBN 80-7013-442-9.

Recenzovaná práce *Etika a organizační kultura v managementu zdravotnictví* je dílem Kateřiny Ivanové z Lékařské fakulty UP v Olomouci. Práce obsahuje 240 stran textu a skládá se ze tří hlavních kapitol. Každá kapitola obsahuje cíl, klíčová slova, závěrečné shrnutí a seznam literatury. Práce se zabývá dvěma významnými fenomény ve zdravotnictví, někdy opomíjenými, a to etikou a kulturou, konkrétně organizační kulturou. Jde o filozofický a sociologický rozbor těchto fenoménů s důrazem na kauzální souvislosti a jejich význam v managementu zdravotnictví. Jak uvádí autorka v předmluvě,

knihy by měla sloužit při rozhodování na různých úrovních v manažerských funkcích ve zdravotnictví, ale i všem ostatním, kteří se o danou problematiku zajímají. Tomuto záměru vhodně odpovídá zvolené členění práce, její srozumitelnost, přehlednost i obsahová náplň.

První část textu pojednává o etice. V práci jsou vymezeny a definovány základní pojmy jako etika, morálka, lékařská etika, zdravotnická (a ošetrovatelská) etika. Hlavním záměrem této kapitoly je pochopení etického myšlení, a jak se toto myšlení projevuje v etice lékařské, zdravotnické, ošetrovatelské a v jejich současných

etických principech. Z tohoto důvodu je věnována část této kapitoly přehledu základních filozofických a sociologických proudů, jež reflektují různé etické přístupy v jednotlivých historických obdobích (antika, středověk, novověk). Je poukázáno na historické kořeny lékařské etiky, je osvětlena Hippokratova přísaha. Za zvláště přínosnou a významnou část v této kapitole považují část „Etická dilemata a problémy ve zdravotnictví“, kde autorka poukazuje především na nejednoznačné postuláty, které se ve zdravotnictví často objevují a na jejichž podkladě jsou vybírána řešení, která však musí být jedno-

značně vyřešena. Jako příklad nejzávažnějších etických dilemat v medicíně uvádí v současné době problematiku interrupce a eutanazie.

Druhá část práce je věnována etice zdravotnického managementu. Je zde podrobně vysvětlena aplikovaná etika, její rozdělení, rozdíly mezi základní a aplikovanou etikou. Z této aplikované etiky vycházející principy profesní etiky. Autorka se v této části práce věnuje etickým kodexům, a to jak na mezinárodní úrovni, tak i národní úrovni. Za stěžejní část v této kapitole považují „Manažerskou etiku“ (ve zdravotnictví), kde je poukázáno na řadu etických konfliktů při řízení zdravotní péče. Je objasněn význam etického rozhodování v práci manažera. Autorka dokladuje řadou odkazů z literatury na význam etického řízení při rozhodování manažerů ve vztahu k předmětu zdravotnické péče k pacientům, k zaměstnancům, což se dále projevuje i ve vztazích mezi kolegy, ke zřizovateli apod. Největším dilematem v etice zdravotnického managementu je alokace zdrojů, jež jsou v naší kultuře založeny na principech solidární spravedlnosti. Manažery ve zdravotnictví se často rozhodují v prostředí, kde se nachází celá řada etických problémů a dilemat, je nutné se dobře v nich orientovat, aby porozuměli nejen klientům, ale i zdravotnickým pracovníkům.

Třetí část práce je věnována kultuře organizace ve zdravotnictví. Obsahuje popis a analýzu vlivu kultury na život jednotlivce, organizace a společnosti. Jak je uvedeno v úvodu této kapitoly, čtenář by měl po prostudování „pochoptit sílu a směr sdílených hodnot a cílů v organizaci a jejich vliv na chování organizace“ (s. 114). To, co odlišuje jednotlivé organizace stejného společenského poslání, zaměření i činností, je dle autorky právě organizační kultura zařízení. Organizační kultura je významným subsystémem organizace, která prostřednictvím funkcí ovlivňuje chování lidí uvnitř organizace i chování organizace navenek. V této části práce je objasněna kultura ve všech souvislostech, a to jako základ lidského soužití, jako způsob vytváření a udržování hodnot i jako základ pro vzorce jednání. Je vysvětleno sociologické pojetí a vymezení kultury, metody výzkumu sociální a kulturní antropologie. Kultura organizace ve zdravotnictví vykazuje všechny univerzální prvky organizační kultury podniku. Mimo to je ale specifikována zvláštním posláním a cíli medicíny a zdravotnictví, které jsou založeny na třech základních hodnotách, a to spravedlnosti, solidaritě, péči o druhé a na etických principech současné moderní medicíny: beneficenci, nonmaleficenci a autonomii, jak správně autorka uvádí. Tato spe-

cifičnost zdravotnických organizací vytváří uvnitř organizační kulturu, která výrazně ovlivňuje možnosti managementu těchto organizací. V období transformace zdravotnictví je nutné, aby se manažeri ve zdravotnictví seznámili s významem organizační kultury a dokázali se správně rozhodovat v řídicím procesu.

Obsahová i formální stránka předkládané práce ukazuje na hluboké znalosti autorky v oblasti etiky. Velký přínos této práce můžeme spatřovat v zaměření dané problematiky na manažery na všech úrovních ve zdravotnictví. Vzhledem ke specifikaci cílů medicíny a zdravotnictví by práce mohla být určitým východiskem či impulzem pro empirické výzkumy.

Závěrem lze říci, že práce vychází z velmi širokého a reprezentativního bibliografického zázemí. Je zpracována s vysokou odbornou erudicí, nadhledem a osobním zaujetím pro danou problematiku. Kniha přispěla k rozšíření vědomostí manažerů ve zdravotnictví a kromě manažerů může posloužit i dalším čtenářům, kteří se zajímají o problematiku etiky a organizační kultury ve zdravotnictví.

PhDr. Sylva Bártlová, CSc.

www.nconzo.cz

e-mail: Bartlova@nconzo.cz

Doručeno do redakce: 11. 10. 2006

Kubisz P. Hematológia a transfuziológia. Učebnica. Praha: Grada Publishing. Bratislava: Grada Slovakia 2006. 323 stran. ISBN 80-8090-000-0 (Grada Slovakia), ISBN 80-247-1779-4 (Grada Publishing).

Hematologie a tranfuziologie patří mezi interdisciplinární obory s velkým nárůstem nových poznatků v posledním asi patnáctiletém období. Z tohoto důvodu se odborná literatura zabývá ve většině případů pouze určitou specifickou problematikou z oboru hematologie nebo transfuzní služby. Obsahem před-

kládané knihy – učebnice, jako jedné z mála, je současně základní problematika nádorových i nenádorových chorob hematologických, tak i potřebná základní informace z oboru transfuziologie.

Kniha je členěna do 12 kapitol. Každá kapitola je zakončena několika otázkami umožňujícími ověření

znalostí z uvedené problematiky. Na konci knihy jsou uvedeny referenční hodnoty vybraných laboratorních testů a seznam internetových adres s odkazy na hematologickou literaturu, odborné časopisy a atlasy.

První dvě kapitoly jsou obecné a věnují se klinickému a laboratornímu vyšetření v hematologii. V kapi-

tolách 3.–10. je podán základní přehled o hematologických a hematonekologických onemocněních. Ve 3. kapitole je stručný a vystižný text k jednotlivým druhům anémií vycházejících z etiopatogenetické klasifikace. Tématem 4. kapitoly jsou nenádorová onemocnění leukocytů včetně na konec zařazených hemofagocytových syndromů a tesaurizmóz. 5. kapitola vysvětluje pojem dřevňový útlum. Obsahuje velmi názorné tabulky kritérií pro dělení aplastických anémií a příčin pancytopenií. 6. kapitola je o myelodysplastickém syndromu. Uvádí klasifikace FAB, WHO a obsahuje i mezinárodní prognostický skórovací systém (IPSS), který rozděluje pacienty do 4 podskupin s rozdílnou pravděpodobností délky přežití. V 7. kapitole je vše podstatné o diagnostice, klasifikaci a léčbě akutních leukemií. 8. a 9. kapitola je věnována myeloproliferativním a lymfoproliferativním chorobám a jejich základní charakteristice. 10. kapitola je věnována problematice hemostázy. Jsou zde uvedeny základní postupy při indikaci antitrombotické prevence či léčby. Velmi významná je zejména první kapitola o fyziologii

hemostázy. Je zde vysvětlen nový pohled na koagulaci jako na proces řízený nejen hladinou a kinetikou koagulačních faktorů, ale také různými povrchy buněk. Koagulace vázaná na buněčný povrch je podrobně popsána i graficky znázorněna.

11. kapitola se zabývá transfuziologií. Začíná kapitolou dárčování krve, pokračuje výčtem transfuzních přípravků a krevních derivátů. Vysvětluje pojem základní krevní skupinový systém ABO, Rh a zmiňuje i ostatní krevní skupinové systémy. Dalším pokračováním jsou kapitoly o indikacích transfuzních přípravků, metodický postup při podání transfuze, potransfuzní reakce a léčebné postupy při jejich zjištění. Poslední, 12. kapitola nás seznamuje s pokroky v diagnostice a léčbě hematologických chorob. Je zde vysvětlen princip průtokové cytometrie, možnosti využití této metody, principy hodnocení výsledků imunofenotypizace pro jednotlivá hematonekologická onemocnění a též přínos této metody pro poruchy hemostázy. Následují metody molekulární biologie a jejich význam pro diagnostiku a prognózu hematologických chorob.

Závěr knihy je věnován pokrokům v léčbě hematonekologických onemocnění, zejména postupům při transplantaci kostní dřeně, novým chemoterapeutikům, cytokinům, monoklonálním protilátkám, a též použití protinádorových vakcín a genové terapie. Pokroky v léčbě hemostázy patří především rekombinantnímu aktivovanému faktoru VII (rFVIIa, NovoSeven), monoklonální protilátce anti-CD20 (rituximab), genové terapii hemofilie a novým antiagregačním lékům.

Nová učebnice hematologie a transfuziologie poskytuje nejen významnou základní orientaci v daném oboru, ale obsahuje i celou řadu nových poznatků. Proto bude jistě dobrým studijním materiálem jak pro studenty medicíny, tak pro ostatní zdravotnické pracovníky, které tato problematika zajímá.

prim. MUDr. Marta Zvarová

www.fnusa.cz

e-mail: marta.zvarova@fnusa.cz

Doručeno do redakce: 20. 11. 2006

Klener P et al. Vnitřní lékařství. 3. ed, přepr. a dopl. Praha: Galén – Karolinum 2006. 1158 stran. ISBN 80-7262-430-x (Galén), ISBN 80-246-1252-6 (Karolinum).

Skutečnost, že Klenerovo Vnitřní lékařství po prvním vydání v roce 1999, dotisku a druhém vydání v roce 2001 vychází již ve třetím vydání, přesvědčivě dokumentuje, jaké pozornosti se tato monografie v široké lékařské, ale i studentské veřejnosti těší.

Třetí vydání o 1 158 stranách je rozšířeno o 209 stran a 8 kapitol a podává dokonalou informaci o současném vnitřním lékařství. Monografie je rozdělena na dvě části. Na část obecnou o 10 kapitolách a na část speciální, ve které jsou v 18 kapitolách probrány vnitřní choroby podle jed-

notlivých systémů a podoborů, včetně nejčastějších infekčních nemocí, se kterými se lékař v naší zeměpisné oblasti může setkat, akutních otrav a poškození z fyzikálních příčin. Kapitoly o laboratorním vyšetření a vyhledávání informací na internetu doplňují celkový počet kapitol na 30.

Obecná část začíná kapitolou věnovanou historii vnitřního lékařství v českých zemích, velmi zasvěceně a přehledně sepsanou V. Jiráskem. Měli bychom si v této souvislosti vzít za svá slova francouzského filozofa Augusta Comta (1798–1857), že ne-

ní možné poznat vědu, neznáme-li její historii. Každý z nás by tudíž měl znát jména a dílo těch, kteří stáli u zrodu našeho vnitřního lékařství a jeho podoborů. K uvedeným průkopníkům by snad bylo možno zařadit i J. Hořejšího, zakladatele klinické biochemie, a J. Bašteckého, který vyšel z I. interní kliniky a patří k zakladatelům rentgenologie jako samostatného oboru a stal se zakladatelem radiologické kliniky v Hradci Králové. V druhé kapitole „Úvodu do vnitřního lékařství“ lze uvítat zařazení velmi důležité stati o komunikaci

lékař – pacient, včetně tzv. Maastrichtského komunikačního systému a základní informace z medicínského práva. Kapitola věnovaná nejčastějším příznakům vnitřních chorob bývá zpravidla součástí propedeutiky vnitřního lékařství, ale formou zpracování a obohacením o kožní projevy vnitřních chorob tvoří cenný doplněk monografie. Podobně by bylo možno uvažovat i o stati věnované projevům vnitřních chorob v dutině ústní. Kapitola věnovaná základům obecné a klinické farmakologie nás dokonale seznamuje s problematikou, která úzce souvisí s činností každého lékaře. Kapitola pojednávající o základech klinické onkologie věnuje pozornost i léčbě doplňkové a podpůrné, léčbě infekčních komplikací a nutričnímu deficitu. V 6. kapitole jsme seznámeni s obecnou charakteristikou imunitního systému, zatímco imunologicky podmíněná onemocnění jsou probrána v samostatné kapitole ve speciální části. V kapitole 7, věnované molekulární a buněčné biologii, čtenář ocení stat věnovanou vyšetřovacím metodám v molekulární biologii a seznámení s nespecifickou a specifickou terapií kmenovými buňkami. Velmi názorná schémata usnadňují pochopení. Cytogenetika se dnes stala nezastupitelnou metodou v diagnostice řady chorob. Kapitola pojednává o klasifikaci geneticky podmíněných chorob, metodách klinické cytogenetiky, indikacích k vyšetření nás s použitím názorných schémat a barevných vyobrazení dokonale poučí o této problematice. Kapitoly věnované základům klinické geriatrii, rehabilitaci a fyzikální terapii, uzavírají obecnou část.

Speciální část je věnována chorobám a stavům vyskytujícím se v naší oblasti. Většina kapitol, které to umožňují, má jednotný způsob zpracování. V úvodu každé kapitoly je probrána patofyziologie daného sys-

tému, jsou uvedeny základní a speciální vyšetřovací metody a tam, kde to problematika vyžaduje, v přiměřeném rozsahu i anatomie, takže si můžeme o daném systému vytvořit ucelený obraz, aniž bychom museli hledat poučení v jiných zdrojích informací. Patříčná pozornost je věnována také klinickému obrazu jednotlivých chorob a stavů, jejich diagnóze a terapii. Není možné se věnovat každé kapitole zvlášť, byť by recenzent počítal téměř za povinnost pečlivé zpracování některých kapitol nebo statí vyzvednout. Budiž mu to prominuto. S kapitolou 29, věnovanou laboratornímu vyšetření, by se měl seznámit každý lékař, neboť obsahuje cenné pokyny pro zásady správného odběru a upozornění na ovlivnění výsledků při nevhodném skladování a transportu materiálu, odesílaného na biochemické vyšetření. Pokud jde o monografii krevních elementů, je možno dodat – vzorek krve by měl být zpracován do 3 hodin od odběru. Po této době se dostavuje např. u lymfocytů lobulace jádra, změna, kterou nutno odlišit od změn při apoptóze. Každý jistě uvítá tuto kapitolu s přehledem referenčních hodnot, především biochemických. Vhodné by bylo i úplnější uvedení referenčních hodnot hematologických vyšetření, které se omezuje na počet erytrocytů, leukocytů, hodnotu hematokritu a hemoglobinu a koagulačních hodnot pouze na protrombinový čas (Quickův test) a hodnotu fibrinogenu.

Bohatý rejstřík usnadní vyhledání žádaného údaje.

Nedopatření jsou ojedinělá, např. mražená plazma (str. 491) místo zmražená plazma (správně str. 513). Trombotická trombocytopenická purpura je syndrom Moschcowitzův a ne Moschcowitzové, údaj, který se v naší literatuře zahníždil. Homano-vo znamení (angl. Homan's sign), ne Homansovo (Homan John, americký

lékař, 1877–1954). Obrázek 14.12, který by měl znázorňovat prstenčité sideroblasty, je technicky nedokonalý, takže prstenčité uspořádání zrn železa kolem jádra není patrné.

Sepsání monografie, věnované vnitřnímu lékařství, je heroický výkon. Neobyčejně prudký vývoj poznatků hlavně z patogeneze chorob, zacházející až na děje na molekulární úrovni, nové přístupy diagnostické a terapeutické si vynucují, aby se na monografii podílel poměrně velký kolektiv autorů, dnes dokonce z více než jedné univerzity. Hlavnímu autorovi a pořadateli monografie, v daném případě prof. Klenerovi, pak připadl náročný úkol vypracovat koncepci díla, vybrat vhodné spoluautory a pokud možno zajisti proporcionálnost a jednotné zpracování jednotlivých kapitol.

Klenerovo třetí vydání Vnitřního lékařství se již stalo základním, možno říci dnes již klasickým dílem vnitřního lékařství. Přehledné uspořádání kapitol, řada schémat a obrázků, namnoze barevných, kde to zobrazení vyžaduje, tvoří z této monografie úctyhodné dílo, které ocení každý, kdo se s monografií seznámí. Tato monografie navíc dokumentuje i vysokou úroveň našeho vnitřního lékařství. Označení „český Harrison“, jak bylo pro Klenerovo Vnitřní lékařství použito, není přehnané. Hlavnímu autorovi i spoluautorům nutno za to vyslovit náš dík a uznání. Uznání patří také nakladatelství Galén a Karolinum a všem, kteří se zasloužili o vysokou technickou úroveň monografie.

prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
www.fnhk.cz
e-mail: ladislavchrobak@seznam.cz

Doručeno do redakce: 15. 11. 2006

Klener P et al. Vnitřní lékařství. Třetí, přepracované a doplněné vydání. Praha: Galén a Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum 2006. 1158 stran. ISBN 80-7262-430-x (Galén), ISBN 80-246-1252-6 (Karolinum).

Už tretí krát vychádza pod ochranou hlavného autora a režiséra profesora MUDr. Pavla Klenera, DrSc., krásna, medikmi mimoriadne obľúbená kniha Vnitřní lékařství. Hlavným recenzentom je profesor MUDr. Jan Petrášek, DrSc. Vyše 70 popredných českých internistov pod taktovkou profesora Klenera prepracovalo a doplnilo predchádzajúce vydania. Vždy som obdivoval ľudí, ktorí sú nadaní schopnosťou vybrať to podstatné. Pri rozsiahlosti internej medicíny je to obzvlášť ťažké. Profesorovi Klenerovi sa podarilo tento problém vyriešiť obdivuhodne. Veď si len predstavme, že v knihe, v ktorej sú pre-

brané všetky systémy, ktorými sa zaoberajú subšpecializácie internej medicíny, nájdeme aj výstižnú kapitolu o infekčných ochoreniach, onkológiu, z propedeutiky príznaky vnútorných chorôb, základy medicínskeho práva, genetiku, základy klinickej farmakológie, ale aj kapitolu molekulárnej a bunečnej biológie.

S takým pôžitkom som si kedysi dávno čítal Hegglina. Viem, prečo medici tak obdivujú túto knihu – má v sebe poriadok. A lekár? Ten si bude v nej hľadať často tak prepotrebnú rýchlu informáciu nielen pri život ohrozujúcich ochoreniach, ale aj intoxikáciách, veď sa neza-

budlo ani na akútne otravy a základy toxikológie.

Vybrať to podstatné v internej medicíne i v živote vyžaduje veľké znalosti, ale aj cit. Režisér i hlavný autor tieto vlastnosti má. Vybral správnych ľudí, stanovil mantinely a vyšlo dielo, ktoré bude ozdobou každej knižnice.

*prof. MUDr. Ivan Ďuriš, DrSc.
I. interná klinika LF Univerzity
Komenského a FN Bratislava,
Slovenská republika
www.faneba.sk
e-mail: duris@faneba.sk*

Doručeno do redakce: 17. 11. 2006

Mirossay L, Mojžiš J et al. Základná farmakológia a farmakoterapia. Košice: Equilibria 2006. 535 stran. ISBN 80-969224-7-5.

Koncepčne pozoruhodné dielo, zostavené skupinou vynikajúcich farmakológov, ktorí úzko spolupracovali a vytvorili kvalitné texty. Ich prednosťou je obsažnosť, najnovšie poznatky a prehľadnosť.

Texty sú bohato doplnené tabuľkami, schémami a náčrtmi, ktoré umožňujú rýchle pochopiť text a zorientovať sa v problematike. To má význam nielen pre medika, ale aj pre lekára najrôznejšieho zamerania.

Kniha je rozdelená do dvoch častí. Prvá časť je venovaná popisu liečiv, ich mechanizmu účinku, farmakokineticke, nežiadúcim účinkom a klinickým indikáciám. Liečivá sú zatriedené podľa orgánových skupín, ktoré sú nimi prednostne ovplyvňované. Samostatnú skupinu tvoria chemoterapeutika na liečbu infekčných a nádorových ochorení, ktorých pôsobenie nie je možné vymedziť na konkrétne tkanivo alebo orgán.

Druhá časť sa venuje klinickej aplikácii liečiv v urgentných situáciách a liečbe chronických chorobných procesov.

Za mimoriadne cenné považujem úvody k jednotlivým kapitolám, ktoré načrtnú, v čom spočíva podstata ochorenia, ktoré sa ide liečiť, a dokonca sa v mnohých prípadoch analyzuje aj štádium, ak je v jednotlivých fázach ochorenia terapia rôzna (hypertenzia, diabetes). Tým odpadne možnosť chybného interpretácie, ktorá by, karikujúc časté interpretácie adeptov medicíny, mohla niekedy vyzerať takto: diabetes I – podám inzulín, diabetes II – perorálne antidiabetika a nefrotický syndróm – prednison.

Práve tu sa ukazuje, že autori sa hlboko zamysleli nad potrebami správnej koncepcie výuky, ale aj nad potrebami klinikov, ktorí pod ťarchou nadmerného množstva informácií

prechádzajú do polypragmázie alebo do zmätenej nerozhodnosti.

I keď je kniha určená predovšetkým študentom s medicínskym a farmaceutickým zameraním, som presvedčený, že zaujme aj všeobecných lekárov, klinických farmakológov, pediatrov, ale aj anesteziológov a lekárov chirurgických disciplín, ktorí sa budú moriť, v rôznych kombináciách, s liečbou eklampsie, arytmií alebo s respiračnou insuficienciou svojich pacientov.

Publikáciu možno objednať e-mailom na adrese equilibria@equilibria.sk alebo www.knihafarmakologia.sk.

*prof. MUDr. Ivan Ďuriš, DrSc.
I. interná klinika LF Univerzity Komenského a FN Bratislava, Slovenská republika
www.faneba.cz
e-mail: duris@faneba.sk*

Doručeno do redakce: 18. 11. 2006

Rovenský J et al. *Revmatologický výkladový slovník*. Praha: Grada-Avicenum 2006. 275 stran. ISBN 80-247-1614-3, 978-80-247-1614-5.

Prof. Rovenský má bohaté zkušenosti se sepisováním a vydáváním revmatologické literatury v nejširším slova smyslu. V poslední době proslul sestavováním řady „imunologických slovníků“ v různých modifikacích. Získaly si takovou oblibu, že jejich ohlas zdaleka překročil středoevropský region. Není se co divit, že základní Ilustrovaný imunologický slovník, který vyšel slovensky už v roce 1999, se dočkal verze české, německé, anglické a španělské.

Prof. Rovenský je ředitelem Národního ústavu revmatických chorob v Piešťanech na Slovensku, takže jeho hlavní odborností je vnitřní lékařství – revmatologie. Další jeho dominantní odborností je imunologie. Vyslyšel přání revmatologů, čtenářů jeho předcházejících monografií s imunologickou tematikou, která se pochopitelně týká zejména revmatologie. Uspořádal proto v obdobné koncepci *Revmatologický výkladový slovník*. K jeho sepsání přizval doc. Tauchmannovou, Ph.D. (NÚRCH

Piešťany), prof. Ferencíka, DrSc. (Neuroimunologický ústav SAV LF UK Bratislava) a doc. Bayera, CSc. (Klinika dětského a dorostového lékařství 1. LF UK Praha). Jsou to odborníci na slovo vzatí s mezinárodním renomé.

Revmatologie je poměrně mladý samostatný medicínský obor. Zasahuje a spolupracuje prakticky se všemi medicínskými disciplínami. Ať už na úrovni teoretické, nebo zejména praktické. Proto se stal odvětvím s obrovským dynamickým nábojem. Tak jako u imunologických slovníků, ze kterých se staly namnoze učebnice v kostce, se ukázala potřeba, aby se jejím pendantem stal *Revmatologický výkladový slovník*, s určením především pro lékaře prvního kontaktu.

Předkládaná monografie umožňuje rychlou orientaci díky heslovitému uspořádání. Slovník je koncipován didakticko-explikativně. Proto ho lze použít i jako doplňkovou učebnici revmatologie. Formální uspořádání spočívá na abecedním členění vy-

braných nozologických jednotek z tematiky a problematiky nemoci pohybového ústrojí.

Knihuje na našem trhu tím víc vítaná, že revmatických postižení stále přibývá, a to na celém světě. V informační záplavě, někdy až inflaci uvítá čtenář poučení, osvětlení či doplnění znalostí ve zvolené problematice. Vybírat a utřídit vše nezbytné, vytěsnit zbytné, resp. rozpoznat zrna od plev je náročná a nesmírně obtížná práce. Vyžaduje mistrovské zvládnutí oboru. Autoři se vytčeného úkolu zhostili se ctí a velmi úspěšně.

Kromě lékařů prvního sledu poslouží kniha i odborným revmatologům, internistům, ortopedům a fyziatřům.

Domnívám se, že kniha bude brzo rozebrána.

*prof. MUDr. Miroslav Vykydal, DrSc.
Olomouc*

Doručeno do redakce: 9. 10. 2006

Topinková E. *Obrazový atlas chorobných stavů. Diferenciální diagnostika*. Praha: Grada Publishing 2006. 346 stran, 171 barevných fotografií. ISBN 80-247-1670-4.

Autorkou recenzované knihy je prof. MUDr. Eva Topinková, CSc., přednostka geriatrické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze. Čtenářům je známa z mnoha jiných prakticky zaměřených knižních publikací, které se vyznačují úsporným, ale dobře srozumitelným a čtivým „jazykem“, pro autorku již charakteristickým. Je tomu tak i tentokrát.

Recenzovaná kniha je originální v několika směrech. Je to především

spojení barevných fotografií a textové části. Obě části jsou systematicky tříděny podle anatomických částí těla. Fotografickou dokumentaci pořídila autorka sama, a to u svých pacientů (v předmluvě uvádí, že všichni dali k publikaci souhlas). Shromážďovala ji několik let a fotografie mají až na výjimky (např. obr. 104 – palčkovité prsty) vysokou vypovídací hodnotu. Textovou část najde čtenář již v legendě pod jednotlivými obrázky, její těžiště je však v samostatném

oddílu knihy (str. 238–239). Protože textová část má shodné třídění, názvy a číslování s fotografiemi, nemá čtenář žádné orientační potíže. To je důležité, protože je třeba pracovat s oběma částmi současně. Při tomto uspořádání vznikly vlastně výstižné a dokumentované kazuistiky (case study).

Za klad publikace považuji zdůraznění významu základního klinického (fyzikálního) vyšetření, vyšetře-

ní pomocí smyslů, které studenti a mladí lékaři při současné ohromující nabídce technických a laboratorních vyšetřovacích metod z nezkušenosti podceňují. Zkušení klinici však vědí, že základní klinické vyšetření není staromilstvím. Ukazuje to i recenzovaná publikace. Autorka staví (zatím) pouze na vyšetření nemocného zrakem, na schopnosti lékaře „vidět“ patologické nálezy a správně je zhodnotit. To se však musí každý naučit. Za přínos publikace považují dále „návod“ k základům lékařského myšlení, jakýsi algoritmus, jak dospět od symptomu k diagnóze. Klinický lékař, i když „pouze“ přemýšlí,

pracuje. Prof. Topinková je zkušený pedagog. Vyzdvihují její podněty k mentální interakci autorky se čtenářem, např. cílené otázky v doprovodném textu k popisu obrázků. Zhodnocení určité situace musí směřovat k nějakému rozhodnutí, např. k dalšímu diagnostickému postupu či terapii. K některým návrhům autorky lze však mít i alternativní řešení; při podezření na Addisonovu nemoc bych např. nemocného poslal k ověření diagnózy přímo na specializované pracoviště.

Nová kniha prof. E. Topinkové je přínosem pro praktickou klinickou

medicínu. I když není zaměřena pouze na geriatrickou problematiku, znamená obohacení literatury tohoto oboru. Je vhodným doplňkem učebnic předmětu, který se označuje zpravidla jako „klinická propedeutika“ a vyučuje se v různých formách zdravotnických studií. Poučení i podněty k zamýšlení v ní najdou zájemci z různých lékařských i nelékařských profesí.

prof. MUDr. Vladimír Pacovský, DrSc.
III. interní klinika 1. LF UK a VFN
www.vfn.cz
e.topinkova@vfn.cz

Doručeno do redakce: 16. 11. 2006

**Trnavský K, Rybka V et al. Syndrom bolestivého kolena. Praha: Galén 2006.
225 stran. ISBN 80-7262-391-5.**

Kolenní kloub je největší kloub v soustavě pohybového aparátu člověka. Jako váhonosný kloub je i při běžném pohybu vystaven značnému zatížení. To se pochopitelně zvyšuje při pracovních a sportovních aktivitách. Bolesti kolena vedle potíží s páteří patří mezi nejčastější stesky, se kterými se postižený obrací na praktického lékaře, revmatologa a ortopeda.

Prof. Trnavský – internista, revmatolog – si už před lety předsevzal zmapovat diferenciální diagnostiku pohybového ústrojí na půdoryse regionálních kloubních syndromů. Posuzovaná monografie je už třetí v této řadě. Předcházela jí monografie o bolestivé páteři a syndromu bolestivého ramene.

Problematika bolestivého regionu kolenního kloubu je velmi rozsáhlá a složitá. Proto k sepsání této knížky přizval prof. Trnavský kromě spolupřátel prof. Rybky (ortopedie) další odborníky nejen z or-

topedie, ale i z radiodiagnostiky a rehabilitace.

Kolenní kloub je často zmiňován i v rámci systémových kloubních onemocnění. Stává se tak nezřídka „diagnostickým okénkem“, které pomáhá vypátrat a identifikovat hledanou základní nozologickou jednotku. Izolované postižení kolenního kloubu patří k největším průběžným kamenům diferenciální diagnostiky jak v revmatologii, tak i v ortopedii. Výhodou je přístupnost kolenního kloubu vyšetřovacím metodám, ať už klinickým nebo instrumentálním.

Kniha je členěna do 15 kapitol: 1. Anatomie kolenního kloubu, 2. Klinické vyšetřovací metody, 3. Rentgenové vyšetření, 4. Ultrasonografické vyšetření, 5. Magnetická rezonance, 6. Artroskopie, 7. Vyšetření synoviální tekutiny, 8. Postižení kolenního kloubu u systémových revmatických onemocnění, 9. Infekční artritidy, 10. Traumatické postižení měkkého kolena včetně sportovních úrazů, 11. Nádory v oblasti kolena, 12. Kon-

servativní terapie onemocnění kolenního kloubu, 13. Náhrady kolenního kloubu, 14. Osteotomie v léčbě gonartrózy, 15. Rehabilitační postupy. Seznam literatury je připojen ke každé kapitole zvlášť.

Dokonalá a instruktivní je dokumentace (skici, nákresy, reprodukce RTG obrazů, fotodokumentace, tabulky, grafy, operační nálezy a jiné).

Čtenáře zvlášť zaujmou kapitoly o zobrazovacích technikách a jejich možnostech. Bez nich se moderní medicína neobejde. Některé z nich však nejsou u nás zatím všude rutinně dostupné (např. ultrasonografie, magnetická rezonance, artroskopie).

Autorům jednotlivých kapitol se podařilo koncizně a srozumitelně nabídnout čtenáři vše, co by mělo bolestivém koleně vědět.

Prof. Trnavskému se podařilo tak jako vždy sestavit, sehrát a sladit autorský kolektiv tak, že kniha se na první seznámení dá číst jedním dechem. A ke studiu si vybrat konkrétně vše potřebné.

Postižení kolenního kloubu stále přibývá. Je to dáno poměrně jeho častým traumatickým postižením, zejména u mladších sportujících jedinců. Je to především „měkké koleno“, ve vyšším věku je stále častější degenerativní postižení kloubu (gonartróza). Uvědomme si, že populace stárne. V oblasti kolenního klou-

bu se manifestuje řada systémových onemocnění. Pominout nelze ani nádorové procesy nejen benigního, ale i maligního charakteru.

Kniha je určena především ortopedům a revmatologům ex aequo. Neméně však poslouží sportovním a rehabilitačním lékařům, lázeňským lékařům a fyziatrům. Domnívám se,

že pro svoji aktuálnost by si měla najít místo v knihovně každého lékaře, zvláště pak praktického.

*prof. MUDr. Miroslav Vykydal, DrSc.
Olomouc*

Doručeno do redakce: 9. 10. 2006

www.geriatrickarevue.cz